

הבעיה הערבית באידיאולוגיה של לח"י

בין י"ח "עיקרי התחיה" אשר נוסחו בראשית התהוות לח"י בשנת תש"א מצויים העיקרים הבאים: "עיקר ג' — העם ומכורתו — את ארץ-ישראל כבש ישראל בחרב, בה היה לעם ובה בלבד ישוב לתחיה. לפיכך יש לישראל ורק לו זכות הבעלות על ארץ-ישראל. זכות זו היא מוחלטת, היא לא פקעה ולא תוכל לפקוע לעולם. עיקר ט' — מלחמה: מלחמת תמיד בכל העומדים לשטן לקיום היעוד. עיקר י' — כיבוש: כיבוש המכורה בחיל מיד זרים לאחוזת עולם. עיקר י"א — אדנות: חידוש האדנות העברית על הארץ הגאולה. עיקר י"ד — משפט הזרים: פתרון בעיית הזרים על-ידי חילופי אוכלוסין. עיקר ט"ז — שלטון האדרת העם העברי להיות גורם צבאי, מדיני, תרבותי וכלכלי ראשון במעלה במזרח ובחופי הים התיכון".¹

בעיקרים אלה, וכן בפיתוחם במאמרים שונים בעיתונות המחתרתית מאותה שנה ולאחריה, מופיע הקשר האורגאני בין עם ישראל לארץ-ישראל. המולדת והאומה מהוות מהות אחת שאינה ניתנת להתרה. בארץ נוצרה האומה והתפתחה, ובה נתגבשה דמותה. חותם זה לא נמחה במשך השנים שהעם היה שרוי בגלות, שכן זה אינו אלא אינטרמצו בין קיום בעבר לקיום בעתיד.

קיומיות המולדת וקיומיות האומה קשורות זו בזו, ואין הגשמת האחת ללא הגשמת זולתה. שלא כתפיסה הציונית המקובלת הרואה את העצמאות בארץ-ישראל כאמצעי לפתרון בעיית היהודים — רואה לח"י בכיבוש השלטון בארץ מטרה כשלעצמה. אין ארץ-ישראל בבחינת מקום גיאוגרפי מסוים המתאים, מטעמים שונים, לפתרון בעיית היהודים — זוהי מולדת הנמצאת בידי זרים ויש לשחררה. הבעלות על הארץ היא בעלות מוחלטת ואינה קשורה במספר היהודים היושבים בה, או ברצון האוכלוסין המתגוררים בה. מול תפיסה רציונאליסטית הקושרת את בעיית היהודים עם הצורך בשחרורם ובכינון הבית הלאומי, תופסת לח"י על פי עיקריה את אושיות העם תפיסה טראנסצנדנטאלית כשהן מיוסדות על לשונו ועל צור-מחצבתו בארץ-ישראל. באופן עקבי ביותר נובע מכאן העיקר בדבר "משפט הזרים" המכוון לערבים היושבים על "אדמת המולדת הכבושה".

כך מופיעים הדברים בראשיתה של התנועה. תוך כדי פעילות, בפגישתה עם גורמים חיצוניים במגעי קרב ובמגעי שלום, חלו שינויים בולטים בתפיסותיה השונות של תנועת לח"י, ובין היתר אף בתפיסתה את הבעיה הערבית.

1. לוחמי חירות ישראל (ועד להוצאת כתבי לח"י, 1959), א, חשון תש"א (להלן — כתבים).

בחשון תש"א מופיע מאמר המנתח את הכוח הערבי שנוצר בארץ². שני שלבים אופייניים לצמיחת כוח זה. שלב ראשון — צמיחה אינסטינקטיבית, מתוך התנגדות לשוב היהודי בארץ. הכוח בא לידי ביטוי בשלב זה במאורעות תרפ"א, תרפ"ט. שלב שני — כתוצאה מן השלב הראשון — התגבשות התודעה הלאומית שהביאה את הערבים לכלל הכרה, כי רק בדרך האלימות יעלה בידם לבטל את הצהרת בלפור. בשלב השני בא הכוח הערבי לידי ביטוי במאורעות תרצ"ו ואילך, בסידרה ארוכה של פעולות מחושבות ומכוונות. בשלב זה הצליחו הערבים להשיג את מבוקשם: ביטול המנדאט והצהרת בלפור והחלפתם במשטר הספרד-הלבן של שנת 1939. במאמר זה בולטת ראיית הערבים ככוח עצמאי בעל הכרה לאומית.

מתוך גישה ודאית של הזכות הטראנסצנדנטאלית של עם ישראל על ארץ-ישראל, נהפכים הערבים לזרים בארץ זו, אך לא כן הדבר לגבי תודעת הערבים עצמם. דווקא הגשמת הזכות, כלומר מימוש האומה על-ידי קיומה בארץ, יוצרת את התודעה הלאומית של הערבים והופכת אותם לכוח לאומי.

באותו זמן לא ניסתה לח"י להמשיך ולתת דעתה על התפתחות דיאלקטית זו והוסיפה לראות בערבים "זרים", כאשר הפיתרון היחיד ההולם בעיה זו הוא — "חילופי אוכלוסין", בלי שניתנה הדעת על כך, כיצד יתבצעו חילופים אלה, על ידי מי? האם ברצון? או בכפייה?³ אותו מאמר הדן בהתגבשות לאומית ערבית, שהיא מנוגדת ביסודה ללאומיות העברית, היה עדיין קול יחיד.

בשנת תש"ב מועט החומר הכתוב, היתה זו שנה קשה ללוחמי חרות ישראל: שבט נרצח יאיר, מרבית החברים היו כלואים במחנות המעצר, והדעת לא היתה פנויה לגיבוש ניסוחים אידיאולוגיים.

בשנת תש"ג הופיעו מאמרים מספר שבהם אין הערבים מתוארים ככוח לאומי בעל הכרה מדינית ושאיפות שחרור. התנועות הערביות בארץ-ישראל מתוארות כתוצר חוץ מלאכותי, ככלי-שרת בידי אינטרסים זרים, אשר המוטיבאציות העיקריות המפעילות אותן הינן תאוות בצע, רדיפת כבוד של מנהיגים ושאיפת שוד וביזה וחיי הפקר של המונייהם.

גימה של קנאה כמוסה במאמרים אלה, קנאה בהריצותם, בגסיונם, בהסתפקותם במועט, בבקיאותם של הערבים במשעולי ההר וערוצי הבקעות. אולם הכותבים חדורים תחושה של עליונות תרבותית שבהכרה, עליונות בארגון ובאורח חיים טכני אירופאי. על כן אין כל סכנה מכוח זה, לא לקיום הפיזי של האומה הישראלי, ולא להגשמת שאיפתה לחרות.⁴

האינטרסים הזרים, שבתש"ג דובר עליהם בעילום שם, מובהרים בתש"ד. בניתוח בהיר ומפורט מתוארת התפתחות היחסים בין הערבים ליהודים מאז הסכם וייצמן-פייצל, שבו באה לידי ביטוי השלמת הערבים עם הקמת מדינה עברית

2. כתבים, א, חשון תש"א.

3. כתבים, א, טבת תש"א.

4. כתבים, א, תמוז, אלול, תש"ג.

בארץ. "יד נסתרת" טיפחה בהתמדה את המאורעות בארץ-ישראל, והעובדה שלא עלה בידי השלטון למנוע אותם בעוד מועד מוכיחה את הקשר בין השלטון לבין אותה "יד".

הבריטים העלו את הגורם הערבי כגורם נגדי לבית הלאומי. הערבים עצמם חסרים תנועה המונית, ורק תנועה כזו עשויה לשמש שאיפה אמיתית לביטוי לאומי. ובאשר המדובר באינטרס של מספר שיכים, קל להם, לבריטים, לפעול בדרך של "הפרד ומשול". תוך הסתה נגד העליה היהודית יוצרים הבריטים באופן מלאכותי סכנה יהודית לערבים וסכנה ערבית ליהודים. לערבים מספרים, הבריטים על נישול, על ניצול, ומבטיחים עזרת הממשלה הידידותית, ואת היתודים מפחידים בכך שיוותרו לבד מול עולם ערבי עויין. כך נצרכים אלה ואלה לכוח הבריטי, המתבקש להשאר כמשען. המסקנה — האויב העיקרי הוא — הבריטים. הערבים אינם מהווים סכנה, אם כי אינם ידידים — מכיון שהם מהווים יריב בפוטנציה על זכויות הארץ. יש להיאבק נגד הבריטים המהווים את גורם הפירוד והשנאה, ולאחר מכן יש למצוא הסדר עם ערביי ארץ-ישראל. מאמר זה שונה במידה רבה מכל שנאמר לפניו, בעיקר בנעימה הנשמעת מתוכו: אין בו אותה נעימה של זלזול, אף לא של שנאה. הערבים שוב אינם זרים. אמנם אינם מהווים תנועה לאומית, והם "יריב בפוטנציה על זכויות הארץ", אך ללא תיווך זר ניתן למצוא הסדר. שינוי זה ביחס לערביי ארץ-ישראל עתיד להתפתח לאהדה גלויה בשנים תש"ה-תש"ו.

התפיסה אשר לא ראתה בערבי את האויב, שהעבירה את עיקר המאבק נגד השלטון הזר, הבריטי, מיוחסת ליאיר. בשבט תש"ה, בהוברת המוקדשת לדמותו של יאיר, מצוין, כי יאיר ואנשיו היו הראשונים, אשר עמדו על הצורך להעביר את קו החזית ממלחמה בערבים, למלחמה בשלטון הבריטי בארץ-ישראל. אין בידינו מיסמכים כתובים ביד יאיר, שבהם רמזים למאבק עם בריטניה. בפקודת היום הראשונה, מיום כ' בסיון ת"ש, וב"עיקרי התחיה" אין זכר לבריטים. מדובר על שלטון זר באופן עקרוני ועל ההכרח במלחמה בו לשם הקמת מלכות ישראל. חבריו של יאיר, אשר יחד עמו נתפלגו מאצ"ל, מעידים, כי יאיר ראה בבריטים את האויב הראשון במעלה של עם ישראל, ומכאן יחסו למלחמת העולם השנייה ופרישתו מן האצ"ל.

בשידורים המצויים בידינו מתקופתו של יאיר, בולט היחס החד משמעי כלפי בריטניה כלאויב. אמנם תחילה יש פניה לבריטניה לסייע בהקמת המדינה העברית כתנאי לעזרת הישוב היהודי במלחמה. אולם לאחר שהתנאים לא התקבלו, גרס יאיר, כי האינטרס הבריטי אינו עולה בקנה אחד עם ביטול הספר-תלבן והחזרת הארץ לבעליה והחל לראות את בריטניה כאויב הראשי אשר נגדו יש לחפש בעלי-ברית. החברים אשר הלכו עם יאיר קיבלו את רעיון המאבק בבריטניה ופיתחוהו,

5. 'מחשבת מהפכן עברי', כתבים, א, אדר תש"ד.

6. 'קול ציון הלוחמת', כתבים — סוף תש"א.

והדברים הגיעו לגיבוש מלא בכתב בשנים תש"ד-תש"ה. בעוד שזרמים שונים בתנועה הציונית ראו אפשרות של שילוב בין שאיפותיה של הציונות והאינטרסים של בריטניה והסיקו מכך מסקנות לגבי שיתוף פעולה עמה — רואה לח"י ניגוד אינטרסים מהותי בין התפתחות הישוב בארץ-ישראל לבין המדיניות האימפריאליסטית הבריטית.

הצהרת בלפור⁷ לא היתה אלא משחק אימפריאליסטי של בריטניה אשר הסתייעה בישוב היהודי בשביל לקיים את שלטונה בארץ-ישראל. למן הצהרת בלפור, דרך הספר-הלבן של צ'רצ'יל בשנת 1922, העמיקו הבריטים את הניגוד היהודי-ערבי, כדי לקיים את שליטתם לאורך ימים. בריטניה לא תוכל להתרשות לעצמה עליה יהודית גדולה מימדים, אשר פירושה הגברת ההכרה הלאומית; על כן לא יצלה לעולם המאבק "על העליה"⁸;

על הקולוניות מוטל לספק חומר-גלם זול, מופק בעבודה זולה, על כן על הקולוניות לשאת אופי חקלאי נחשל מבחינה תעשייתית. קליטת עליה גדולה פירושה — פיתוח תעשייתי מהיר לשם קליטה כלכלית, ושוב יש כאן ניגוד מהותי לאינטרס הקולוניאלי.

ניגוד מהותי זה בין בריטניה לישוב בארץ נהיה לנקודת-המוקד במחשבת לח"י, הוא מביא לתפיסה השוללת הבחנה בין שליטי בריטי "טוב" לשליטי בריטי "רע", והבחנה בין האדמיניסטרציה הבריטית בארץ לבין ממשלת בריטניה.⁹ האינטרס הבריטי הוא הקובע, האדמיניסטרציה היא המבצעת.

אין חולקין על כך, שאישיותו של הנציב העליון עשויה להשפיע במידה זו או אחרת, אולם בעיקרו של דבר — הנציב העליון, אם הוא שונא ישראל כמק-מייקל, או אם אינו שונא — כווקופ — הרי הוא מבצע את מדיניות האימפריה. האימפריה שולחת בכל תקופה את האיש, אשר לדעתה יבצע את מדיניותה על הצד הטוב ביותר.

לא רק ההבחנה בין אדמיניסטרציה וממשלה אינה נכונה, אף ההבחנה¹⁰ בין ממשלה בריטית אחת לממשלה בריטית אחרת אינה אלא אשליה. כל זמן שהממשלות מייצגות את האימפריאליזם הבריטי, אין הבדל איוו מפלגה עומדת ליד הגה השלטון ואיוו אישיות ממשלתית מכהנת כנציגה בארץ.

ומכאן משתמעת המסקנה, שאם האויב הקובע הוא האימפריאליזם, הרי לא זו בלבד שאין הערבי בבחינת יריב מהותי, אלא שהוא עשוי אף ליהפך לבעל-ברית; שכן אותו אימפריאליזם המנוגד מהותית לישוב היהודי בארץ, מנוגד אף להתפתחותו של הישוב הערבי ולעלייתו התרבותית-לאומית. ואמנם, בשנת תש"ו נאמר במפורש, כי השלטון הבריטי מתנכל אף לערבים, וערביי ארץ-ישראל

7. כתבים, א, אלול תש"ג.

8. 'מחשבות מהפכן עברי', כתבים, אדר תש"ד.

9. כתבים, א, — אב, תש"ה, חשון תש"ה, ניסן תש"ה.

10. כתבים, א, טבת תש"ה.

עשויים היו להתפתח לצד הישוב היהודי בארץ, לולא הפריעו הבריטים בעדם.¹¹ לח"י הביעה את צערה על קרבנות הערבים "כי לא הם אויבינו ולא נשנאם, כי רק כלי שרת הם משמשים ביד השלטון הנור, המנצל גם אותו בארצנו כאן, ואת אחיהם בארצות השכנות...".¹²

הספר-הלבן, שוב אינו מוסבר כתוצאה של מדיניות-פיזוס וויתור לטרור הערבי, אלא מוסבר כמטרה בפני עצמה. בריטניה ביקשה להקפיד את התפתחות הכוח העברי ולצורך זה עוררה את הטרור הערבי.¹³ המסקנה המתבקשת — אויב אחד לישוב היהודי ולערבים — הלא הוא השליט הבריטי.

העיתונות של לח"י הפסיקה לדון ביחסים שיתרקמו בין הישוב היהודי והערבי לאחר חיסול השלטון הבריטי. רעיון "חילופי האוכלוסין" לא הוזכר עוד. לעומת זאת החלה לדון בנושא היחסים עם המרחב הערבי במזרח התיכון כולו.¹⁴ אף נושא זה אינו אלא חלק בהתפתחות שחלה במחשבה האידיאולוגית של התנועה כלפי האימפריאליזם.

ניתוח מאבקו של הישוב בבריטניה, הביא את לח"י להתייחסות ישירה לאימפריאליזם הבריטי בעולם.¹⁵ ולאיימפריאליזם בכלל. לח"י אינה קוראת לעצמה בשם לוחמים אנטי אימפריאליסטים, אם מחשש מפני כל שם שאין מאחוריו מעש,¹⁶ ואם מחשש מפני השתייכות למסגרת בין-לאומית, כאשר כוחה של התנועה מצטמצם במסגרת הלאומית. למרות זאת נשמע משנת תש"ו ואילך הדו של מאבק אנטי אימפריאליסטי.

רצח לורד מויז הינו נקודת מפנה. מעשה זה הוציא את המלחמה מתחומי ארץ-ישראל והעבירה למזרח-התיכון. מויז ייצג את האימפריאליזם הבריטי במזרח-התיכון כולו, לרבות ארץ-ישראל, ועל כן נרצח.¹⁷ ההתנקשות בוצעה בארץ אשר היתה נתונה לשלטון אימפריאליסטי, ולמבצעי הפעולה ניתנו הוראות ברורות להימנע בכל מחיר מפגיעה בתושבי המקום. בנאומיהם האנטי אימפריאליסטיים נתכוונו מבצעי הפעולה בבית-הדין במצרים להשיג תמיכת הלוחמים האנטי אימפריאליסטיים במצרים במאבק של לח"י, והפכו את לח"י לחלק במאבק האנטי-אימפריאליסטי. על כן עוסקת לח"י בתקופה זו גם בקשר בין הישוב בארץ למזרח-התיכון כולו. המזרח-התיכון מגוון מבחינה לאומית, אך המשותף לעמים השוכנים בו הוא סבלם מדיכוי לאומי ישיר או עקיף. סבל זה עתיד להביא להתקוממות לאומית במרחב כולו ולגירוש השליטים הזרים. ובתוך המרחב הערבי המשוחרר העצמאי — תתקיים ארץ-ישראל יהודית.

11. שידור ב' כסלו תש"ו, עמ' 63.

12. 'המעש' י"א, כתבים, ב, תמוז תש"י, עמ' 140.

13. 'המעש' ט', כתבים, ב, תמוז תש"י, עמ' 140.

14. 'המעש' י"ד, כתבים, ב, אלול תש"ו, עמ' 158; 'המעש' ט"ו, כתבים, ב, אלול תש"ו.

15. 'החזית', כתבים, א, טבת תש"ד, עמ' 311—312.

16. 'החזית', כתבים, א, חשוון תש"ה, עמ' 782.

17. המטרה, המלחמה, האויב, חוברת למדריך, ספטמבר 1948. תיק פרסומי לח"י. ארכיון

ומה יהיה על ערביי ארץ-ישראל במסגרת חזון זה?
 לראשונה, בתש"ז,¹⁸ נרמז בבירור, כי אין הערבים בבחינת זרים בארץ זו, ויש להבחין עקרונות בינם כתושבי קבע, לבין הכובש הבריטי. מורי בתי-הספר נקראים להחליף את לשון ההוראה האנגלית בלשון הערבית. ההנמקה לכך היא — "מדוע לא נלמד ערבית, לשון הערבים הגרים פה בארץ, לשון כל הארצות השכנות שלנו, שאנו עתידים לחיות עמם, לסחור עמם, לעבוד עמם. את האנגלים נגרש, הערבים ישארו".¹⁹

ניתוח אידיאולוגי וחיפוש אחר פתרון מעשי למימוש שאיפותיהם הלאומיות של שני העמים הופיע במאמר בשם — "קוי יסוד למדיניות חוץ".²⁰ ישנה אפשרות ליישב את הבעיה הקיימת לשביעות רצונם של שני הצדדים על ידי הקמת מסגרת המתבססת על חופש ועצמאות של העמים בארצותיהם. האינור עשיר מאוד פוטנציאלית, ומבחינה זו מאפשר התפתחות למיליוני תושבי ולמיליוני אנשים נוספים. ערביי ארץ-ישראל הם שותפים מלאים במאבק האנטי אימפריאליסטי שהוא גם מאבק בשליטים הנתמכים על-ידי האימפריאליזם, כגון עבדאללה ונורי סעיד. היחס האוהד הגיע לשיאו בתזכיר שהגישו אנשי לח"י לוועדה מטעם האו"ם.²¹ בתזכיר זה מפורטים מקרים רבים של שיתוף פעולה בין יהודים לערבים. מפורטות אפשרויות של שיתוף אשר הופרו על ידי הבריטים. העוינות בין הצדדים מוסברת כפרי טיפוח מתמיד של הבריטים אשר הפיחו בלב הערבים והיהודים רגשות פחד ואיבה הדדיים.

סיסמאות, כגון "תוצרת עברית" או "חרם ערבי" — הינן תוצאה של טיפוח בריטי זה, אשר חלק מן המנהיגות היהודית ומן המנהיגות הערבית נתפתו לו. התזכיר מציין את השינוי שחל בהשקפת המוני הערבים בעקב פעולות המחתרת הלוחמת. ערבים שונים, אף מבין הנכבדים, פתחו בשעת הצורך את בתיהם ללוחמי המחתרת, העניקו להם מנוחה ושמירה, ואף עזרו באופן פעיל. מעולם לא באה העזרה תמורת תשלום, אלא מתוך אהדה כנה ורצון לשיתוף פעולה.

ומכאן — "במקום בו אין לבריטי שליטה — נוצרים יחסי איחוד יהודי-ערבי. המשך הפעילות האנטי אימפריאליסטית תביא להידוק שיתוף הפעולה בין ערביי ארץ-ישראל ויהודים, וכן בין תושבי הארץ לבין תושבי הארצות השכנות". בתזכיר זה מובאת לראשונה הצעה להסדר שיפון עם צאת השלטון הבריטי, לפיו תדאג המדינה לחינוך הנוער הערבי בשפתו הלאומית. הערבים ישתתפו בחיים הפוליטיים במדינה בהתאם למספרם ובהתאם לכשרונותיהם. ההתפתחות הכלכלית תסיר מחיצות. צמצום הפער ברמת החיים יבטל את מקור הקנאה, וכדוגמה למימוש האפשרויות מביא התזכיר את עניין שיתוף הפעולה בין יהודים וערבים בשביתת

18. 'המעש', כתבים, ב, חשוון תש"ז, עמ' 266.

19. 'המעש', כתבים, ב, שבט תש"ז, עמ' 398.

20. 'קוי יסוד למדיניות חוץ' — כתבים, ב, שבט תש"ז, עמ' 356—358.

21. התזכיר לוועדה מטעם האו"ם — כתבים, ב, תמוז תש"ז, עמ' 577.

עובדי הדואר והטלגראף ב-1946 ובהשבת עובדי הצבא הבריטי ב-1947. השותפות בין יהודים לערבים בארץ-ישראל תהיה, לדעת מתכרי התזכיר, ראש-גשר לשותפות של כל תושבי הארץ ותושבי המזרח-התיכון. התזכיר דן אמנם גם בחילופי אוכלוסין, אבל לא עוד כפתרון כולל, אלא כאפשרות לאותם ערבים שיעדיפו להתיישב בארצות שכנות, הסובלות ממחסור באוכלוסין. בכרוזים שהופיעו סמוך לזמן הגשת תזכיר זה²² מופיעים דברים דומים מאוד בתוכנם ומוכיחים, כי אין המדובר במס-שפתיים שהועלה בתעודה המוגשת לוועדת החקירה מטעם האו"ם.

כאשר התברר, כי הערבים יילחמו נגד הקמת מדינה עברית בארץ-ישראל, ניסו אנשי לח"י להזהיר את העם הערבי, שלא את מלחמתו הוא לוחם, כי אם את מלחמת השלטון הנור.²³ אך כאשר נעשתה חזית ההגנה נגד התוקפנות הערבית לחזית עיקרית, לאחר ההודעה בדבר צאת הבריטים מן הארץ, נאלצה אף תנועת לח"י להפנות את מאבקה לחזית זו. לפני כן עוד הוסיפה להזהיר²⁴ "לחמנו באויב הבריטי במשך שנים, משום שהיינו משוכנעים כי הוא אויבנו האמיתי. לחמנו וגברנו עליו בפועל ובזכות מלחמתנו נגד האנגלים הוכרחו הם לפנות את הארץ. אלא שבטרם יעזבוה ללא שוב, החלו להשתדל בכל כוחותיהם להפוך את החזית המופנית נגדו לחזית יהודית-ערבית. ואמנם הצליחו להגיע למטרה זו בעזרת כנופית בוגדים ממנהיגי הערבים... הו, ערבים! באנו להזהירכם כל עוד לא מאוחר הדבר... אנו קוראים ברגע האחרון לשלום ולאהבה..." וגם לאחר ההכרעה, כאשר אנשי לח"י לחמו בפועל נגד הערבים, הוסיפו לפנות אל החלק המתקדם באוכלוסיה הערבית ולהדגיש את המבדיל בין החוסיינים והנשאשיבים לבין הגורם הפורוגרסיבי בעם הערבי, והעלו על נס גורם ערבי שתמך בחלוקה.²⁵

זה היה הביטוי האחרון לגישה האוהדת של התנועה. בשידורים משנת 1948, לאחר הקמת המדינה, נשמעת נעימה חריפה של רוגז על הערבים. הערבים מואשמים בהונאה. הם אינם תנועה לאומית, לא הוכיחו יכולת לחימה.²⁶ אין עוד מקום לדבר על אומה ערבית. קיימות רק משפחות שחיות חיי ניצול בזכות עבודת הפלאה והאריס ובזכות החסות הבריטית, ולידן אוכלוסיה עניה ורעבה, החסרה יסודות הקודמים ללאומיות ומדינה. שלילת עצם קיומה של אומה ערבית — מופיעה גם בעלון פנימי החוזר על העיקר מתש"א, כי "זכות הבעלות היחידה על ארץ ישראל היא בידי העם העברי — ולכל השאר יש זכויות אזרחיות ותו לא".²⁷

22. 'המעש', כתבים, ב, אב תש"ז, עמ' 683, אלול תש"ז, עמ' 697.

23. 'המעש', כתבים, ב, חשון תש"ח, עמ' 742.

24. 'המעש', כתבים, ב, פברואר 1948, עמ' 1096.

25. שידור 8.5.1948 — תיק שידורי לח"י.

26. שידור 5.6.1948 — תיק שידורי לח"י.

27. המטרה, המלחמה, האויב, חוברת למדריך, פנימי, ספטמבר 1948, תיק פרסומי לח"י.

בתקופה הנידונה אירע מעשה דיר-יאסין. על מעשה זה ויחס התנועה אליו חלוקות הדעות. בכתבי לח"י מצוי כרוז המגן על מעשה דיר-יאסין ומגדיר כצביעות את הגינוי של רצח נשים וילדים.²⁸ נתן פרידמן לין (גרא) טוען שהתנגד לפעולה זו ומאשים את המרכזי הירושלמי אשר פעל, לדבריו, ללא תיאום עם המרכז הארצי. את התנגדותו לפעולה מסביר גרא כהסתייגות עקרונית ואף טוען, כי לולא הסכם עבדאללה — בן-גוריון היה יוצא בחריפות נגד הפעולה.²⁹

אחרים, כגון י. שייב (אלדד) ועמנואל כץ לא ראו מקום להסתייגות מן הפעולה ואף הסבירו, כי בזכות הפעולה עזבו מאות אלפי ערבים את כפריהם וברחו לארצות השכנות, ומדינת ישראל שוחררה על-ידי כך מגיס חמישי ענק שעלול היה למוטטה.³⁰

נסגור את המעגל בציטוט מתוך מצע לוחמי חירות ישראל לקראת הבחירות לכנסת הראשונה, לאחר מלחמת השחרור. במצע זה נאמר, כי התנועה היא "תנועת שחרור פוליטית, הלוחמת להקמת מלכות ישראל, כמכשיר וביטוי לחירות הלאומית והחברתית של העם העברי כולו, במולדתו השלמה". ולגבי המיעוט נאמר:

א. הבטחת שוויון זכויות לכל אזרחי הארץ ללא הבדל דת ולאום.

ב. לח"י רואים בחילופי האוכלוסיה הערבית בארץ ביהודי ארצות ערב את הדרך הטובה ביותר לפתרון בעיית היחסים בין העם העברי והערבים. פיתרון זה ישחרר מסכנה של סכסוך דמים, יסייע להשכנת שלום בין המדינות השכנות ויוציא מידי האימפריאליזם את הנשק של ליבוי איבה לאומית וגזעית. יעילותו של פיתרון זה הוכחה בנסיונם של עמים רבים בתקופתנו.

האמנם חזרה לתש"א? חילופי אוכלוסים מוצעים כפתרון הבעיה. שוב לא מדובר על יחסי שכנות המהווים ראש גשר ליחסים עם ארצות המזרח-התיכון כולו, והמצע אינו מבקש לשכנע את החלק הפרוגרסיבי בעם הערבי לחיי שותפות עם העם היהודי, לתועלת שני העמים. אמנם, האימפריאליזם מוזכר כגורם בליבוי איבה, אולם המצע אינו מציע שותפות במאבק נגדו, אלא הפרדה מוחלטת בין יהודים וערבים — חילופי אוכלוסין.

ולסיכום: התפתחות יחסה האידיאולוגי של לח"י לבעיה הערבית, הנה חלק מהדינאמיות הפנימית של התנועה. מלחימה אקטיבית נגד הערבים קודם הפילוג מן האצ"ל, השתנה היחס להכרה, כי הבריטים הם האויב הראשון במעלה והערבים אינם אלא מכשיר בידי אויב זה. תוך כדי המאבק באויב הבריטי הובן, כי הוא אויב אף לערבים, ועל כן הם יכולים ליהפך לבעלי-ברית במאבק נגדו; הובן, כי יש להוציא מידי הבריטים את הנשק של "הפרד ומשול" בדרך של יצירת הבנה בין הישוב היהודי והערבי בארץ-ישראל. החיפוש אחר הבנה זמנית גרם לשאיפה

28. 'במחתרת', כתבים, ב, ניסן תש"ח, עמ' 990.

29. 'ועידת הלוחמים', דברי גרא.

30. לח"י בתוך: מנחם תלמי, א. גולן וע. כץ, לוחמי החופש בישראל, (פרידמן 1956),

להגיע להבנה מלאה אף בעתיד, כאשר המאבק עם הבריטים יסתיים. הישוב הערבי בארץ-ישראל שוב אינו נראה כזר כאן, והתפתחה שאיפה לחיי שותפות בין יהודים וערבים בארץ, כתנאי לחיי שלום לטווח ארוך במרחב הערבי הגדול, שבו שוכנת ארץ-ישראל.

מלחמת הקוממיות חזרה ושינתה את פני הדברים. לא נמצאה שפה משותפת עם ערביי ארץ-ישראל, ואלה השתתפו במלחמה נגד הישוב היהודי בארץ. מכאן החזרה לתפיסה הרואה ניגוד מהותי בין יהודים לערבים בארץ-ישראל ועל כן הפתרון הוא בהפרדה בין העמים.

אותה דינאמיקה פועלת לגבי תחומים רבים. התלבטויות רבות, אפשרות של שינוי ללא דוגמאטיזם — מציינות את איכותה של תנועת לח"י. התנועה, אשר עיקרה בפעילות, במעשה, מלווה את מעשיה בהתלבטות אידיאולוגית מתמדת.